

venských prózach písaných mužmi (Ballom a Ballekom).

Ďalší tematický blok tvorili referáty o súčasnej slovenskej a českej próze písanej ženami. Eleonóra Krčméryová a Marta Součková analyzovali tvorbu V. Šikulovej, J. Blažkovej a J. Juráňovej. Poukázali na spôsob sebareflexie ženského subjektu a na príznačné témy a motívy v dielach týchto autoriek. Obraz ženy v súčasnej českej próze predstavila Ivana Kolářová na príklade tvorby Zdeny Frýbovej.

Posledný tematický blok bol venovaný poézii slovenských a českých autoriek. Slovenskú poéziu zastupovala tvorba Mily Haugeovej, ktorú interpretovala Anna Valcerová. Základné motívy poézie českých autoriek prezentoval Jiří Urbanec, ktorý poukázal o. i. na absenciu motívu materstva, epizáciu lyriky a zmierlivý tón súčasnej českej poézie. Libor Martinek sa zase sústredil na otázky tvorby národnostných menšín, na hľadanie vlastnej identity a na bytie medzi dvoma kultúrami, históriami a tradíciami. L. Martinek reflektoval tieto otázky na pozadí interpretácie tvorby Renáty Putzlacherovej, príslušníčky poľskej národnostnej menšiny v Českej republike.

Príspevky, ktoré odzneli na konferencii *Žena v českej a slovenskej literatúre*, poukázali na zmeny v zobrazovaní ženských postáv v literatúre a umení zvlášť v priebehu posledných 150 rokov a priniesli podnety pre ďalší výskum spôsobov zobrazovania žien v literatúre, ako aj literatúry písanej ženami.

Irena Malec

Pavol Dobšinský a jeho dedičstvo

V dňoch 22. až 24. septembra 2004 sa v Teplom Vrchu pri Drienčanoch pod zástitou Slavistického kabinetu SAV, Matice slovenskej, Ústavu etnológie SAV, Kabinetu divadla a filmu SAV a Slovenského komitétu slavistov konala vedecká konferencia o diele Pavla Dob-

šinského pod názvom Pavol Dobšinský a jeho dedičstvo (slovenské ľudové rozprávky a ich odkaz v dnešnej literatúre, kultúre a umení). Rôznorodosť zúčastnených odborníkov z viacerých výskumných oblastí napovedá, že zámerom usporiadateľov bolo poskytnúť komplexnejší pohľad na život a dielo tohto romantika s presahmi do súčasnosti. Ukázalo sa, že interdisciplinárny ráz podujatia nebol iba formálnym dôsledkom stretnutia rôzne zameraných odborníkov, ale splnil svoj cieľ. Z tohto hľadiska možno konferenciu hodnotiť ako mimoriadne prínosnú. Požiadavka a potreba interdisciplinárnej spolupráce ako podmienka úspešného a produktívneho výskumu (nielen predmetnej problematiky) bola účastníkmi niekoľkokrát zdôraznená. Jednotliví autori (Bartko, Gašparíková, Pácalová) pripomenuli, že vo viacerých oblastiach sú nedostatkom neuspokojivé výsledky a úroveň skúmanej problematiky. Práve stretnutia podobného charakteru majú potenciál napomôcť k zmene tohto stavu, a to otvorením vedných disciplín smerom k poznatkom z iných oblastí výskumu.

Väčšina príspevkov sa orientovala prednostne na Dobšinského prakticko-zberateľskú a edičnú prax a z nej plynúce dôsledky pre rôznorodé oblasti kultúry. Napr. hoci príspevkov hlavného usporiadateľa a organizátora, moderátora podujatia Jána Doruľa (*Náš vzťah k dedičstvu zachovanému v Dobšinského Povestiach*) vychádzal primárne z kultúrno-historického pohľadu na problematiku (odraz reality a jazyka v rozprávkach, ich „národný“ charakter, symbolika a posolstvo rozprávok), upozornil na lexikálnu stránku rozprávok – Dobšinského vedomé vnášanie archaizmov a dialektizmov do textov. V tejto súvislosti vyjadril nespokojnosť s úrovňou úprav Dobšinského rozprávok z lexikálneho hľadiska, kde pri tzv. jazykovej modernizácii dochádza k používaniu neadekvátnych slov, čím sa deformujú pôvodné významy. Doruľa upozornil aj na prínos Dobšinského pre formovanie spisovného jazyka a prínos rozprávkových zbierok pre jeho upevňovanie. K tejto problematike sa vyjadril aj Ladislav Bartko (*O účasti*

Pavla Dobšinského na rozvoji a upevňovaní štúrovskej spisovnej slovenčiny), ktorý priblížil Dobšinského jazykovú prax, najmä akcentovanie spisovnej slovenčiny. Autor však kritizoval skutočnosť, že význam Dobšinského pre upevňovanie spisovného jazyka v druhej polovici 19. storočia ostal historikmi nepovšimnutý.

Boj Dobšinského za spisovnú slovenčinu bol kľúčovým aj v príspevku Miloša Kovačku *Pavol Dobšinský a Pavol Jozef Šafárik*. Autor prezentoval výsledky svojho výskumu v oblasti myšlienkových vplyvov romantického hnutia. Prostredníctvom rekonštrukcie Červenákovho Zrcadla Slovenska v porovnaní s Dobšinského spisom Dejiny slovanstva a Šafárikovým Slovanským národopisom ukázal vplyv Šafárika na Dobšinského. Dobšinského prístup k jazyku ilustroval na dobovej kritike Nemeckej vydania Slovenských pohádek a pověstí Dobšinským a Škultétym, ktorá spočívala práve v otázke jazyka (Nemeckej slovenské rozprávky vyšli v češtine). Podstatu konfliktu vysvetľuje Kovačka ako problém dvoch jazykov.

Užší literárnohistorický ráz mal aj príspevok Imricha Sedláka *Formovanie osobnosti Pavla Dobšinského v Jednote mládeže slovenskej*. Autor priblížil študentské organizácie v prvej polovici 19. storočia a pôsobenie a význam Dobšinského pre sústavu stánkov Jednoty mládeže slovenskej, čím nepriamo upozornil na rôznorodosť Dobšinského záujmových sfér. Problematikou organizovania divadelných predstavení, ktorú Sedlák priblížil, sa konkrétnejšie zaoberal Ladislav Čavojský (*Dobšinského život a divadelná rozprávka*). Autor sa sústredil na zhodnotenie Dobšinského prínosu pre slovenskú drámu, a to tak v oblasti zakladania a vedenia divadelných spolkov, ako aj v teoretickej, critickej a prekladateľskej činnosti. V súvislosti s rozprávkou upozornil na svojrázny preklad Hamleta, v ktorom Dobšinský využil jazyk a štýl slovenských rozprávok.

Dobšinského polohu vedca priblížili Zuzana Profantová (*Pavol Dobšinský ako vedec a zberateľ*) a Eva Krekovičová s Tatianou

Bužekovou (*Dobšinského Úvahy o slovenských povestiach vo svetle súčasných folkloristických a slavistických výskumov*). Kým Profantová zdôraznila najmä Dobšinského individuálny vývoj a formovanie odborných náhľadov od študentských prác po vydanie Úvah o slovenských povestiach, príspevok dvojice etnologičiek priblížil Úvahy v kontexte dobového mytologizovania a neskorších folkloristických koncepcií.

V úvode spomínanou praxou Dobšinského pri „zostavovaní“ rozprávok sa bližšie venovali Viera Gašparíková (*Rozprávky Pavla Dobšinského po sto rokoch*), Ján Michálek (*Pavol Dobšinský a slovenské rozprávky*) a Jana Pácalová (*Genéza knižnej podoby Dobšinského rozprávok*). Gašparíková zdôraznila estetický prístup Dobšinského k rozprávkam (uprednostňovanie esteticky najpôsobivejšieho zápisu) a špecifiká jeho štylizácie, ktoré spätne prešli do ľudovej tradície, a tak vplyv Dobšinského možno vo folklórnom rozprávaní pozorovať dodnes. V súvislosti s termínom „Dobšinského rozprávky“ upozornil Michálek na jeho nepresnosť a relatívnu opodstatnenosť. Zdôraznil, že na podobe rozprávok vydávaných v romantizme mali zásluhu viacerí autori, najmä Augustín Horislav Škultéty, na ktorého sa často zabúda. Kým Gašparíková a Michálek pristupovali k téme z folkloristických aspektov, Pácalová upriamila pozornosť na literárnohistorický rozmer problematiky. Dobšinského rozprávky analyzovala literárnoteoretickým aparátom, čím upozornila na rozdiel medzi podobou rozprávok zapísaných v zábavníkoch a rozprávok vydávaných Dobšinským. Rozdiel medzi týmito textami spočíva v kvalite literárnosti, ktorú autorka identifikovala na Dobšinského textoch.

O literárne charakteristiky Dobšinského rozprávok sa ďalej oprela Oľga Panovová, ktorá prednostne upriamila pozornosť na problém transponovania rozprávky z epickej do dramatickej podoby (*Slovenská ľudová rozprávka v bábkovom divadle*). V stupni literárnosti vidí autorka príčinu toho, prečo bábkari pri inscenovaní tzv. ľudových rozprávok uprednostňujú

predlohy Cambela pred Dobšinským – práve ich literárnosť je pri prenose na javisko prekážkou. K otázke rôznorodosti prostriedkov, používaných pri inscenovaní rozprávok v rôznych médiách (rozhlas, televízia, činohra, bábkové divadlo), a problému plagizovanie Dobšinského rozprávok súčasnými tvorcami, sa okrem Panovovej vyjadrila aj Dagmar Podmaková (*Pavol Dobšinský v zrkadlení divadelných a rozhlasových hier*).

Na niektoré poetologické špecifiká Dobšinského rozprávok a praxe upozornila v súvislosti s folkloristickou činnosťou Sama Cambela a Volodymyra Hnaťuka Katarína Žeňuchová (*Ludová próza zo zbierok Sama Cambela a Volodymyra Hnaťuka – prameň etnickej, jazykovej a religióznej identifikácie Slovákov*). Presahom skúmanej problematiky smerom k slovákistike a folkloristike bol príspevok Petra Žeňucha *Zápis ľudovej rozprávky v spevníku Mítra Dočínca*. Autor prezentoval nález textu

rozprávky v prameni, ktorého opisy tento text doposiaľ neuvádzali. Popri svojej individuálnej informačnej hodnote sú oba príspevky prínosné ako zdroj komparatívneho materiálu pre výskum Dobšinského rozprávok.

Svojím zameraním a náplňou sa konferencia o diele Pavla Dobšinského ukázala ako podnetná a produktívna pre všetky zainteresované výskumné oblasti. Priblížila Pavla Dobšinského ako všestrannú osobnosť, ktorá počas svojho života výrazne (v niektorých oblastiach dokonca kľúčovo) zasiahla do vzniku, formovania, rozvoja a upevňovania rôznych oblastí kultúry a vedy na Slovensku. Vzhľadom na pozitívne výstupy vzájomnej spolupráce dúfame, že toto podujatie nezostane osamoteným pokusom, ale stretnutia podobného charakteru – nech už je ich predmet akýkoľvek – budú čoskoro nasledovať.

Jana Pácalová